

ŠTĚPÁNKA MATÚŠKOVÁ / 14. 12. 2015

Kouzelnice v digitální éře

Digitální knihovna NFA svým čtenářům umožňuje přečíst si online 325000 stran z filmových periodik.

Ještě před pár lety by si badatelé mohli o takové službě nechat jen zdát. Pro ty, co zažili vyhledávání v papírových kartotékách zní totiž možnosti Digitální knihovny NFA jako z kouzelnické knihy.

Abraka dabra Kramerius 5

„Pojďte se podívat,“ vyzývá nadšeně vedoucí Knihovny NFA Pavla Janásková a ukazuje na svůj monitor. „Od minulého týdne máme novou verzi systému Kramerius 5,“ pochvaluje si. Laskavému čtenáři může být nakonec lhostejno, jaký že ten Kramerius je. Rozhodně je pro něj podstatné, že na stránkách library.nfa.cz najde 325 000 zdigitalizovaných stránek z 23 600 čísel filmových periodik. Jsou zde ke čtení tituly z let 1911 až 2000. Všechno online odkudkoliv. Samozřejmě kvůli autorským právům je vzdálený přístup umožněný jen registrovaným čtenářům.

„Je to výsledek čtrnácti let práce,“ uvažuje paní Janásková.

„My seženeme peníze, určíme, co se digitalizovat bude a co nebude podle ohroženosti degradací papíru a písma, připravíme tituly, zkompletujeme a zdigitalizuje nám to včetně popisu externí certifikované pracoviště. My nakonec vkládáme data do úložiště digitální knihovny a zajišťujeme editaci a tvorbu virtuálních sbírek,“ popisuje knihovnice proces od zašlého papíru k okénku na monitoru.

A teď kouzla. Knihovnice mávne kouzelným proutkem a do fulltextového vyhledávání zadá „svatý Václav“, jehož výročí zrovna proběhlo: „Lepší je to dát do uvozovek, jinak vám systém hledá svatý a Václav zvlášť.“ A už se to valí, už se to v hrnečku vaří a na monitor naskakují magické číslice – tři sta třicet sedm dokumentů, kde se píše sousloví „svatý Václav“. Odkazy obsahují informaci o periodiku, ročníku, čísle a

stránce. Jste-li filmovým badatelem, který píše o němém filmu Svatý Václav z roku 1929, máte ušetřenou několika měsíční práci pečlivého vyhledávání bibliografických citací.

„Digitální knihovna NFA je výsledek čtrnácti let práce,“ uvažuje Pavla Janásková.

Mohutný digitalizační proces, který v Knihovně NFA probíhá od roku 2001, není v místnostech v Bartolomějské ulici nijak znát. Samotné digitální zpracování se neřeší tady ale v odborné firmě, nicméně pracovníci knihovny jsou těmi, kdo rozhoduje, co přednostně přežije do budoucnosti – a přitom by rádi zachránili všechno. „Novinový a cyklostylovaný papír se rozpadá a písmo šisuje, nezbývá, než písemnosti zpřístupnit v nové formě,“ říká knihovnice Pavla Janásková. Věci se daly do pohybu s financemi Ministerstva kultury ČR, určenými na záchranu papírových materiálů. Dnes se k zachování chatrných časopisů a knih používá jak vysoce kvalitní digitální přepis, který umožňuje vytvořit z obrázků zpětně texty pro fulltextové vyhledávání, tak i mikrofilm, protože žádný správný archivář nevěří digitálním datům sto procentně.

Jak se hledá v pramenech

Digitální knihovna zafungovala také v projektu NFA „Digitální restaurování českého filmového dědictví“ a to při přípravě pramenů – ať už článků z běžného tisku nebo recenzí z odborných periodik, úryvků z knih, příspěvků ze sborníků nebo ohlasů v zahraničním tisku. Všechno to vyhledávala knihovnice Božena Vašíčková: „Vytvářela jsem tak vlastně „bibliografii“ pro usnadnění dalšího využití písemných materiálů a

posléze pro vznik knihy, která restaurování jednotlivých filmů provází,“ popisuje svou roli. Při vyhledávání paní Vašíčková vycházela z vícesvazkové publikace Český hraný film vydané NFA, kde u záznamu každého filmu je i bibliografie, kterou aktualizovala.

V další fázi pak zjišťovala dostupnost jednotlivých pramenů. „Řadu z nich jsem našla v našem fondu a výraznou pomocí mi byly separáty (výstřižky z periodik) k jednotlivým filmovým titulům a digitální knihovna,“ popisuje postup knihovnice. Čerpala především ze zdigitalizovaných titulů – z Československé kinematografie ve světle zahraničního tisku, Filmové kroniky, Filmových informací, Filmu a doby, Filmového přehledu, Záběru a z mnoha dalších. Problém podle knihovnice nastal, pokud byly materiály pouze ve fondu jiných knihoven a to nejen pražských. „Musela jsem je osobně na místě vyfotografovat nebo oskenovat,“ dodává paní Vašíčková, vysoká basketbalistka, které v NFA neřekne nikdo jinak než Bobina.

„Novinový a cyklostylovaný papír se rozpadá a písmo šisuje, nezůstává, než písemnosti zpřístupnit v nové formě,“ říká knihovnice.

Nejúplnějši sbírka filmových periodik

Knihovna Národního filmového archivu vznikla zároveň s archivem v roce 1943 a po zestátnění kinematografie byla Ústřední knihovnou Československého státního filmu. „Než se film zprivatizoval, dostávaly se sem i cyklostylové materiály v režimu utajení. Máme skutečně unikátní sbírky,“ popisuje vedoucí Pavla Janásková, která je pyšná především na nejúplnějši sbírku časopisů o filmu, pocházejících z území dnešního státu (od počátků kinematografie do současnosti) a sbírku scénářů čítající přes 10

000 svazků.

Pracuje zde devět knihovníků a desátý se stará o depozitář v Hradištku u Prahy. Jednou týdně se odtud vozí publikace pro čtenáře do Bartolomějské ulice, protože v centru města nejsou možnosti k jejich skladování. V Konviktu se věnují zpracování fondu a nových přírůstků, říká se tomu jmenná katalogizace – řazení podle autorů a věcná katalogizace – popis podle obsahu. Pak přichází na řadu analytický popis – filmová periodika zpracovává knihovna na úroveň článků a může se pochlubit 180 000 bibliografickými záznamy v online katalogu.

Mikrofilm, protože žádný správný archivář nevěří digitálním datům sto procentně.

Knihovna NFA je otevřená veřejnosti, třebaže většinu z jejích třinácti set registrovaných čtenářů tvoří studenti, chodí sem samozřejmě filmoví kritici, publicisté, filmoví historikové a pedagogové. „Jít do knihovny je pro mnohé součástí společenského života,“ popisuje čtenáře Pavla Janásková. Vzhledem k rozsáhlosti zdigitalizovaných sbírek spolu se snahou o zachování fondu se většina titulů půjčuje pouze prezenčně.

Vedoucí knihovny před sebou vidí další úkoly, pořád je co digitalizovat: „Rádi bychom do digitální knihovny mimo jiné zařadili celou kolekci časopisů k amatérskému filmu „Amatérský film“. Na to potřebujeme 300 000 Kč. Potom ...“ Pavla Janásková je velmi praktická kouzelnice.

Vedoucí knihovny je pyšná především na nejúplnější sbírku časopisů o filmu, pocházejících z území dnešního státu.

Profil Pavly Janáskové najdete [zde](#).

Foto: Jitka Hejtmanová, (c) NFA.